

KATLİN (ÖLDÜRMEİNİN) BEYYİNELERİ

Öldürme ikrar ve beyyine ile sabit olur. İkrarın nasıl sabit olacağı ise Buharinin Enes b. Malik'den rivayet ettiği şu hadiste gösterilmektedir:

أَنَّ يَهُودِيًّا رَضَّ رَأْسَ جَارِيَةٍ بَيْنَ حَجْرَيْنِ فَقِيلَ لَهَا مَنْ فَعَلَ بِكَ أَفْلَانَ أَوْ فِلَانَ حَتَّى سَمِّيَ الْيَهُودِيُّ فَأَوْمَأَتْ بِرَأْسِهَا فَجِيءَ بِهِ فَلَمْ يَزَلْ حَتَّى اعْتَرَفَ فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرُضَ رَأْسُهُ بِالْحِجَارَةِ "Bir yahudi tarafından kafası iki taş arasında ezilmiş halde bulunan bir cariyeye: 'Bunu sana kim yaptı, filan mı filan mı?' diye sordular. Nihayet bir yahudinin adı geçince başı ile 'Evet' diye işaret etti. Bunun üzerine yahudi tutuklandı ve suçunu itiraf etti ve Rasulullah (ﷺ) da başının iki taş arasında ezilmesini emretti."¹

Beyyineye gelince: Buhari Beşir b. Yesar'dan şu olayı rivayet etmektedir:

زَعَمَ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْإِنصَارِ يُقَالُ لَهُ سَهْلُ بْنُ أَبِي حَتْمَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ نَفَرًا مِنْ قَوْمِهِ انْطَلَفُوا إِلَى خَيْبَرَ فَتَقَرَّفُوا فِيهَا وَوَجَدُوا أَحَدَهُمْ قَتِيلًا وَقَالُوا لِلَّذِي وَجَدَ فِيهِمْ قَدْ قَتَلْتُمْ صَاحِبَنَا قَالُوا مَا قَتَلْنَا وَلَا عَلِمْنَا قَاتِلًا فَانْطَلَفُوا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ انْطَلَفْنَا إِلَى خَيْبَرَ فَوَجَدْنَا أَحَدَنَا قَتِيلًا فَقَالَ الْكُبْرُ الْكُبْرُ فَقَالَ لَهُمْ تَأْتُونَ بِالْبَيِّنَةِ عَلَى مَنْ قَتَلَهُ

¹ Buhari, K. Vusaya, 2541

قَالُوا مَا لَنَا بِنَبِّئَةٍ قَالَ فَيَحْلِفُونَ قَالُوا لَا نَرْضَى بِأَيْمَانِ الْيَهُودِ فِكْرَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُبْطِلَ دَمَهُ فَوَدَّاهُ مِائَةَ مِنْ إِبِلِ الصَّدَقَةِ "Ensar'dan Sehl b. Ebi Hasme denilen bir adam ona şöyle bir haber vermiş: Kavminden bir grup Hayber'e gittiler ve iş gereği birbirlerinden ayrıldılar. Daha sonra arkadaşlarından birisini öldürülmüş buldular. Bunun üzerine ölünün yakınında bulunanlara: Arkadaşımızı öldürdünüz dediler. Onlar ise: Onu, biz öldürmedik, katili de tanımıyoruz, dediler. Oradan Rasulullah (ﷺ)'a gelip karşılaştıkları olay hakkında şöyle dediler: Ey Allah Rasülü! Biz Hayber'e gittik, bir müddet sonra arkadaşlarımızdan birisini öldürülmüş olarak bulduk. Bu esnada Allah Rasülü (ﷺ), yaşça büyüklerinin konuşması için konuşanlara uyarıda bulundu sonra da onlara: Onu kimin öldürdüğü hakkında bana beyyine getirebilir misiniz? dedi. Onlar: Bizim beyyinemiz yoktur, dediler. Peygamber (ﷺ): Öyleyse ora halkı (Yahudiler) yemin ederler, deyince onlar: Bizler Yahudilerin yeminlerine razı olmayız diyerek itiraz ettiler. Rasulullah (ﷺ)'da öldürülenin kanının karşılıksız kalmasını hoş karşılamadığı için zekat develerinden yüz deve verilmesini uygun gördü."¹

Rafî' b. Hadic'den:

أَصْبَحَ رَجُلٌ مِنَ الْإِنصَارِ مَقْتُولًا بِخَيْبَرَ فَأَتَلَ إِلَى الْأَيَّامِ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرُوا ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ لَكُمْ شَاهِدَانِ يَشْهَدَانِ عَلَيَّ قَتْلَ صَاحِبِكُمْ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ لَمْ يَكُنْ تَمَّ أَحَدٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَإِنَّمَا هُمْ يَهُودٌ وَقَدْ يَجْتَرُونَ عَلَيَّ أَكْثَرَ مِنْ هَذَا قَالَ فَاخْتَارُوا مِنْهُمْ

¹ Buhari, K. Diyet, 6389

"Ensar'dan bir adam Hayber'de öldürüldü. Ardından arkadaşları Allah Rasülü (ﷺ)'ne gelerek durumu haber verdiler. Allah Rasülü: **Arkadaşınızın öldürüldüğüne dair iki şahidiniz var mı?** dedi. Dediler ki: Ya Rasulallah! Orada Müslümanlardan bir kimse yoktur, onlar Yahudi kimselerdir, bundan daha büyüğüne cüret edebilirler. Allah Rasülü (ﷺ): Onlardan yemin edecek elli kişi seçmelerini söyledi ve sonra da kendi yanından diyetini ödedi."¹

Amr b. Şuayb babasından ve dedesinden şunu rivayet eder:

أَنَّ ابْنَ مُحَيِّصَةَ الْإِصْغَرَ أَصْبَحَ قَتِيلًا عَلَى أَبِي بَابٍ خَيْرٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقَمَ شَاهِدَيْنِ عَلَى مَنْ قَتَلَهُ أَدْفَعُهُ إِلَيْكُمْ بِرَمْتِهِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمِنْ أَيْنَ أَصِيبُ شَاهِدَيْنِ وَإِنَّمَا أَصْبَحَ قَتِيلًا عَلَى أَبِي بَابٍ قَالَ فَتَحْلِفُ خَمْسِينَ قَسَامَةً قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ أَحْلِفُ عَلَى مَا لَا أَعْلَمُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَسْتَحْلِفُ مِنْهُمْ خَمْسِينَ قَسَامَةً فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ تَسْتَحْلِفُهُمْ وَهُمْ الْيَهُودُ فَقَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دِيَّتَهُ عَلَيْهِمْ وَأَعَاتَهُمْ بِنِصْفِهَا "Muhayyisa'nın küçük oğlu Hayber kapısında ölü bulundu. Rasulallah (ﷺ): **Öldüren hakkında iki şahit bul, katili sana olduğu gibi teslim edeyim**, buyurdu. Muhayyisa: Ya Rasulallah! İki şahidi nereden bulayım? Zira onların kapıları önünde öldürüldü. Rasulallah: **Öyleyse elli kaseme² (yemin) etmen gerekir**, buyurdu. Muhayyisa: Ey Allah Rasülü, bilmediğim bir şey

¹ Ebu Davud, K. Diyet, 3921

² **Kasame:** Toplu yemin, faili bulunmayan bir cinayet konusunda suçun işlendiği yer ahalisinden elli kişinin mahkemede yemin ettirilmesi

*hakkında nasıl yemin edebilirim. Rasulullah (ﷺ): Öyleyse onlar elli kaseme etsinler. Muhayyisa: Ya Rasulallah, onlar Yahudilerdir, onlardan yemin etmelerini nasıl isteyebilirsin, dedi. Bunun üzerine Rasulullah (ﷺ), ölenin diyetini onlara (Yahudilere) hükmetti ve yarısıyla onlara yardımda bulundu."*¹

Bu üç hadis, Rasul (ﷺ)'ün öldürme davasında iki şahidin beyyine olarak getirilmesini istediğini göstermektedir. Birinci hadiste onlara: **تَأْتُونَ بِالْبَيِّنَةِ عَلَى مَنْ قَتَلَهُ** "**Onu kimin öldürdüğü hakkında bana beyyine getirebilir misiniz?**", ikinci hadiste: **لَكُمْ شَاهِدَانِ يَشْهَدَانِ عَلَى قَتْلِ صَاحِبِكُمْ** "**Arkadaşınızın öldürüldüğüne dair iki şahidiniz var mı?**" Üçüncü hadiste de: **أَقِمُّ شَاهِدَيْنِ عَلَى مَنْ قَتَلَهُ** "**Öldüren hakkında iki şahit bul**", dedi. Bu ifadeler katlin ispatı için beyyinenin gerektiği, beyyinenin de iki şahitten ibaret olduğu konusunda sarıh ifadelerdir. Buna göre katl, iki şahidin şahitliği ile sabit olmaktadır. İki şahit bulunursa katl (öldürme) ispat olur, aksi takdirde ispat olmaz ve bunda da ihtilaf yoktur. İhtilaf, şu hususlarda söz konusudur: İki şahit erkeklerden mi olmalıdır, yoksa bu şart yalnızca hadler ve cezalar için mi geçerlidir veya bu iki şahit diğer şahitliklerde olduğu gibi iki erkek veya biri erkek olmak üzere ikisi de kadın mıdır? Evzai, kısasın mallar gibi olduğunu ve iki erkek şahidin veya birisi erkek

¹ Nesei, K. Kaseme, 4641

iki kadının bulunmasının yeterli olduğunu söyler ve şu ayeti delil gösterir:

وَأَسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٍ وَامْرَأَتَانِ

"Erkeklerinizden de iki şahit tutun. Eğer iki erkek bulamazsanız bir erkekle iki kadın (şahit) tutun."¹

Bu ayet, şahısların genelini ve her türlü durumu bağlayıcıdır. Yani, ayet genel olup istisna yapabilmek için delile ihtiyaç vardır. Ortada ise tahsis edici bir nass yoktur. Dolayısıyla nass, davaların tamamına uygun olarak kalır. Şafi mezhebine göre ise; şahadetler Allah'ın cezaları hakkında geçerli olup, içki haddi, yol kesme veya kısas gibi ademoğluna uygulanacak cezalar için iki erkek şahidin bulunması gerekmektedir. Buna deli olarak da Malik'in Zühri'den yaptığı şu rivayeti esas almaktadırlar: "**Hadlerde, nikahta ve talakta kadınların şahitliğinin geçerli olmadığı şeklinde sünnet cereyan etmiştir.**" Şafilere, buna benzer hususların tamamını bu üç hususa kıyas etmişlerdir.

Doğru olan ise şudur: Öldürme ile ilgili şahitliklerde; "**Sizin için iki şahit**", "**iki şahit bul**" ifadeleriyle iki şahidin bulunması gerektiği hususunda nass gelmiştir. Nassın, kesinlikle ve açıkça iki şahidin bulunmasını belirtmiş olması nedeniyle bunun dışındaki caiz değildir. Ancak şahitlerin erkek olmaları hususuna delalet edecek bir şey bulunmamaktadır. Çünkü hadislerde

¹ Bakara: 282

yer alan "şahit" kelimesi, hem erkeğe hem de kadına delalet etmektedir. Hadlerde ve kısasta erkek ve kadın hakkında genel olarak yer almıştır. Allahu Tealanın; **لَوْلَا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ "Dört şahit getirmeleri gerekmez miydi?"**¹ ayetindeki "şahitler" kelimesi erkeği de kadını da kapsamaktadır. Rasulullah (ﷺ)'in **أَرْبَعَةَ شُهَدَاءَ وَإِلَّا فَحَدٌّ فِي** **"Dört şahit bul, aksi takdirde sırtında hadd vurulur."**² sözündeki "dört" kelimesi erkeği de kadını da kapsamaktadır. Hadlerde ve cinayetlerde kadının şahitliğinin caiz olduğunun delili ayetteki şu ifadelerdir: **وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ "Erkeklerinizden de iki şahit tutun"** hemen sonra da: **فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ "Eğer iki erkek bulamazsanız bir erkekle iki kadın (şahit) tutun."** Abdullah b. Amr, şahitlikle ilgili hadiste Rasulullah (ﷺ)'in şöyle dediğini rivayet etmektedir:

فَشَهَادَةُ امْرَأَتَيْنِ تَعْدُلُ شَهَادَةَ رَجُلٍ "İki kadının şهادeti bir erkeğin şهادetine bedeldir."³

Ebu Said el- Hudri'den: Şahitlikle ilgili hadiste Rasulullah (ﷺ) şöyle dedi:

أَلَيْسَ شَهَادَةُ الْمَرْأَةِ مِثْلَ نِصْفِ شَهَادَةِ الرَّجُلِ قُلْنَ بَلَى "Bir kadının şahitliği erkeğin şahitliğinin yarısı değil midir? Biz de, evet ey Allah'ın Rasülü, dedik."⁴

¹ Nur-13

² Nesei K. Talak, 3415

³ Müslim K. İman, 114; İbni Mace K. Fiten 3993; Ahmed b. Hanbel 5091

⁴ Buhari, K. Hayd, 293

Bu deliller her dava hususunda geneldir. Bu delilleri, hadlerin ve cinayetlerin dışındakilere tahsis edecek bir şey bulunmaması nedeniyle bunlar genel olarak kalırlar.

Rasul (ﷺ)'ün; "**iki şahit**", "**iki şahit getir**" sözleri, ayetteki; "**Erkeklerinizden de iki şahit tutun**", "**Eğer iki erkek bulamazsanız bir erkekle iki kadın (şahit) tutun.**" ifadeleri gibi olup iki şahit ifadesini takiben gelmiştir. Dolayısıyla her şahidi kapsamına alır. Her ne kadar hadis açık bir şekilde bunu belirtmemiş ise de ayet, net bir şekilde bu anlama işaret etmektedir. Bu nedenle şahitlikle ilgili deliller; hadleri de cinayetleri de kapsamaktadır. Buna göre öldürmenin beyyinesi iki şahidin, iki erkek veya birisi erkek olmak üzere iki kadının bulunmasıdır. Ancak Rasülün ifadesinin iki şahide nass oluşturmasından, iki şahit bulunmadıkça şahitliğin tamamlanmayacağı ve kabul edilmeyeceği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla şahitlik; iki erkekle veya biri erkek olmak üzere iki kadınla veya dört kadının şahitliği ile tamamlanmaktadır. Şahit sayısı tamamlanmadığı zaman ise şüphe var demektir. Rasulullah (ﷺ)'in: "**Şüpheli durumlarda hadleri kaldırınız**" sözüne istinaden de eksik şahadetler hadlerde kabul edilmez. Katlin beyyinesi hakkında Rasülün söylemiş olduğu: "**iki şahit**" ifadesi de şahitliğin tamamlanmasını gerektiren bir nasstır. Öyleyse cinayet davalarında da eksik şahitlik kabul edilmez. Dolayısıyla öldürme ile ilgili tam şahitlik, nasslarda yani hadislerde yer alan şahit sayısıdır.

Bu hususta geriye yalnızca Malik'in, Zühri'den rivayet ettiği ve öldürme olaylarında iki erkek şahidin bulunmasına delil olarak kullanılan şu hadis kalmaktadır: "*Rasulullah (ﷺ)'in ve ondan sonra gelen iki halifenin zamanında hadlerde, nikahta ve talakta kadınların şahitliğinin kabul edilmemesi şeklinde sünnet cereyan etmiştir.*" Bu hadis sahih olarak kabul edilirse genel delilleri tahsis etmiş olur ve bu durumda da Şafiinin görüşü doğru olur. Ancak bu hadis, İsmail b. Abbas yoluyla geldiği için munkatı bir hadistir, zayıftır ve onunla ihticac yapılmaz. Bu hususta Şevkani Neylü'l Evtar'da şunları söylemektedir: "*Zührinin adı geçen sözünü, Ebu Şeybe, içinde el-Haccac b. Ertaa'ya dayanan bir isnadla tahric etmektedir. O ise zayıftır, hadis mürsel bir hadis olup benzeri huccet olmaz. Nass içerisine aldığı kısım kadarı ile Kur'an'ın genelliğini tahsis etmeye elverişli değildir. Üstelik içeriğine de almamaktadır, yalnızca kıyas yolu ile içeriğine almaktadır.*" Bu ifadeler, ikinci rivayet yolu açısından da bu hadisin zayıf olduğuna işaret etmektedir. Madem ki hadis zayıftır, öyleyse bu hadisle istidlal yapılması doğru olmaz ve bu hadisle istidlal düşer. Deliller genelliğiyle olduğu gibi kalır ve öldürme olaylarında da kadınların şahitliği kabul edilir.